

Pražské jaro připomíná, že nic netrvá věčně

Monika Zavřelová
redaktorka MF DNES

PRAHA Německý historik a bohemista Schulz Wessel si v nové knize *Pražské jaro. Průlom do nového světa* položil otázku, jakou roli sehrálo pražské jaro v tuzemských i světových dějinách. V mnohém sice rekapituluje, především když přijde na umělecké a kulturní realie doby, naštěstí však upouští od zažitých učebnicových terminů. Spíše než o uvolňování poměrů a nevyhnutelných změnách totiž píše o kýžené snaze vyrovnat se s minulostí, s vlastními démony a také o úloze jednotlivých aktérů – umělců, studentů nebo rehabilitovaných komunistů.

Nový morální základ

Wessel už v úvodu upozorňuje, že publikace *Pražské jaro. Průlom do nového světa* nehledá kořeny a motivace změn v měsících či letech těsně předcházejících okupaci. Volá po komplexnějším zasazení události do kontextu.

Připomíná tak v současnosti politiky často zneužívané období politických procesů padesátých let a s nimi spojené trauma. To se totiž stalo hlavním hybatelem změn v následující dekádě, ačkoliv autor nezapomíná dodat, že mnohé oběti, především ty nekomunistické, nezvládlo pražské jaro rehabilitovat. „Největší, zatím málo oceňovaná zásluha reformního období, spočívala v tom, že československá společnost získala nový morální základ. Šovinistický konsenzus 50. let, který

byl až do roku 1968 zpochybňován jen polovičatě, pražské jaro rozhodně odmítlo a veřejně rehabilitovalo tehdejší justiční oběti,“ píše Wessel. V druhé části pak připomíná antisemitské pozadí jednotlivých procesů. Jedenáct ze čtrnácti odsouzených v procesu s Rudolfem Slánským bylo židovského původu, a dokonce i sám František Kriegel, jediný, kdo odmítl podepsat Moskevský protokol, se musel o mnoho let později během jednání z první části roku 1968 vyrovnávat s protizidovskými narážkami ze strany zástupců Sovětského svazu.

Lépe definovat budoucnost

Stín minulosti byl však v podání Wessela pouze jedním z hnacích motorů pražského jara. Tím druhým, stejně jako v případě většiny změn, je v jeho výkladu vidina lepší budoucnosti. Nadějných zítřků, jejichž podobu se však vedoucím aktérům nezdařilo definovat, upozorňuje. „Proměnu postojů vedoucích kádrů způsobil především narůstající rozpor mezi oficiálním líčením světových zítřků, které po dosažení socialistické společnosti slibovalo rychlé pokračování ke komunismu, a zásadně odlišnými osobními zkušenostmi. Pochopení tohoto rozporu bylo pro vedoucí funkcionáře KSČ, kteří se v roce 1968 upsali reformám, tak převratné jako pro věřící lidi ztráta víry,“ vysvětluje Wessel. Ať už však doba, která následovala, Čechoslovákům na chvíli zlomila vaz, pražské jaro v myslích občanů zůstalo jako připomínka naděje a poselství, že diktátorské režimy tady nesetrvávají navěky.